

کتابخانه مجلس شورای ملی

۳

علاوه بر کتب مذکور که البته بنظر سطحی انتخاب شده است و ممکن است در نتیجه تحقیق و مطالعه بیشتر به کتابهای بهتر و نفیستری برخورد ، مجموعه بسیار نفیسی از کتب طب و ریاضی قدیم موجود است که بر اثر علاقه‌ای که مرحوم آقاسید محمد طباطبائی باین قبیل علوم داشتند گرد آمده است و اکنون بمعرفی اجمالی بعضی از آنها میبرداریم :

نمایشگاه دیده میشد ۱۱۸ سند جالب توجه بود که بیست فقره آنها از شماره ۵۱ تا ۸۰ بزبان فارسی بوده است .

ازین جا پیدا است که بایگانی انجمن اسناد تاریخی هندوستان برای زبان و ادبیات و تاریخ ایران هم اهمیت جالبی دارد زیرا که از قرن پنجم هجری که غزنویان وارد هندوستان شده‌اند تا اواسط قرن گذشته زبان فارسی نه تنها زبان بیشتر از دربارها و حکومت‌های هندوستان بوده بلکه زبان ادبی هندوستان هم بوده است و لاقلاً همه کتابهایی که در تاریخ هند نوشته‌اند بزبان فارسیست .

« جشن نقره » انجمن اسناد تاریخی هند سال گذشته با کمال شکوه منعقد شد و نخست مولانا ابوالکلام آزاد و وزیر فرهنگ هندوستان که خود رئیس این انجمن و از دانشمندان آن سرزمینست نطق جالبی بزبان اردو کرد و سپس سی و هشت تن از دانشمندان هند که درین کنگره حاضر بودند خطابه‌های جالبی خواندند و تصمیماتی گرفتند که مجموعه آنها مجلد بزرگی شامل ۲۴۷ صحیفه تشکیل داده و خطابه‌ها نیز در ۱۹۴ صحیفه چاپ شده است . درین جلسه نمایندگان از همه نواحی هندوستان از آن جمله از لکنهو و شمله و گوالیار و اودیپور و جیپور و دهلی جدید و کلکته و پونه و پتنه و کوتک و ساوگور و آگره و الوارو و بها گلپور و سمبلیور و بودو کوتای و روپتیاله و دهار و ایندور و بمبئی و ناگپور و تریوند روم و جودپور و بروده و بشونل و الله‌آباد یعنی از همه مراکز مهم علمی هندوستان حاضر بودند .

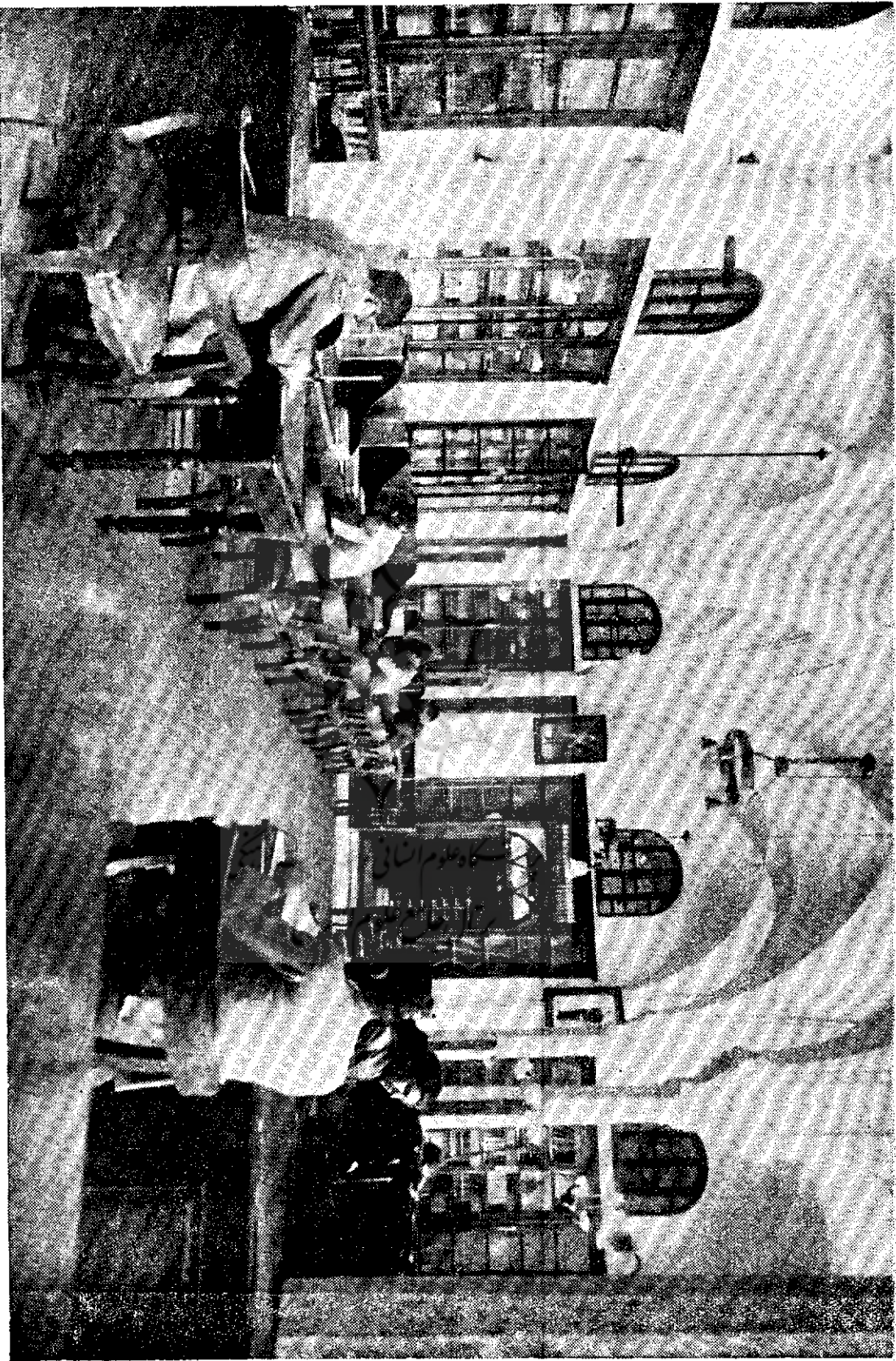
انجمن اسناد تاریخی هند بهترین سرمشق برای محافل فرهنگی ایرانست که شاید بتوانند چنین دستگاہی برای جمع‌آوری اسناد تاریخی ایران تشکیل دهند . چون تاریخ هندوستان با ایران و زبان فارسی پیوستگی کامل دارد انجمن مرا نیز بعضویت خود انتخاب کرده است و من هم ازین افتخار سرافرازم .

طهران ۱۳ خرداد ماه ۱۳۲۸

سعید نفیسی

- اول - کتب ریاضی :
- ۱- ایضاح الاشکال الاعتدالية في رسم الساعات على الاسطحة المستوية تأليف علامة يوسف افندي .
  - ۲- مجموعه ای مشتمل بر چند رساله :
  - آ - رساله ای در تعریف پرگار متناسبه و شناختن خطوط و نقاط و علاماتی که در آن منقوش است .
  - ب - رساله ای در معرفت تواریخ (هجری . یزدگردی . جلالی) .
  - ج - رساله ای در طرز ساختن اسطرلاب تألیف محمد حسین بن محمد باقر یزدی .
  - د - رساله ای در معرفت عمل دائرة هندی و اقسام آلات دانستن ساعت .
  - ه - تحفة سلیمانی در هیئت وزیج تألیف محمد زمان مشهدی ابن شرف الدین که بنام شاه سلیمان صفوی نوشته است .
  - و - رساله ای در پرگار متناسبه تألیف محمد رفیع .
  - ۳- ایضاح المقاصد لفراید الفوائد در علم حساب . این کتاب شرح فوائد البهائیه عماد الدین عبدالله بن محمد الحوام البقادی است و تألیف یحیی بن احمد الکاشی است و آن را بنام غیاث الدین محمد بن رشید الدین فضل الله نوشته است .
  - ۴- البارع فی احکام النجوم تألیف علی بن ابی الرجال الشیبانی الکاتب .
  - ۵- لطائف الحساب از قطب الدین محمد بن شیخ علی الشریف اللاهیجی .
  - ۶- مجموعه ای مشتمل بر رسائل ذیل :
  - آ - رساله فی استخراج حیب درجه واحده باعمال مؤسسة علی قواعد هندسیه و حسابیه
  - ب - رساله ای در شرح آلات رصد که بامر سلطان اسکندر نوشته شده است .
  - ج - ایضاً رساله ای در شرح آلات رصد و نجوم .
  - د - رساله ای در بیان آلات ریاضی و جراتقال .
  - ۷- مجموعه ای مشتمل بر رسائل ذیل :
  - آ - حاشیه بر خلاصه الحساب شیخ بهائی از عمر بن احمد .
  - ب - شرح بر مقدمه ای در معرفت استخراج اعمال لیل و نهار از ربع دائره (ربع مجیب) .
  - ج - رساله فی العمل بالربع المرسوم بالمقنطرات از شهاب الدین احمد بن المجدی .
  - د - ایضاح الاشارات فی العمل بربع المقنطرات از ابو عبدالله محمد بن جمال الدین الماردینی .
  - ه - رساله مقنطرات خط استوار از علاء الدین طیبغا .
  - و - رساله اسطرلاب المننی افاقی .
  - ز - رساله الحیب النائب از شهاب الدین ابوالعباس احمد بن ابی بکر بن علی السراج .
  - ح - رساله فی کیفیة العمل بالربع تألیف ابو عبدالله محمد بن العزولی .
  - ط - رساله فی العمل بالصفحة العجمیة .
  - ی - کتاب هر مساله الهراسته فی طلوع شعری الیمانیة .

تالار مطالعہ، کالج جامعہ، سہیلہ

با - رساله با پاموندى وبوصيله به تركى .

۸- تحرير كتاب مانالاوس فى الاشكال الكريه اصلاح امير ابونصر منصور بن عراق و تحرير
خواجه نصير اين كتاب بخط زيباى ميرزا عبدالله رياضى از رياضيدانان اخير ايران نوشته
شده است و اشكال آن در نهايت صحت ودقت است و حواشى و تعليقات بسيار نفيسى از نويسنده
فاضل آن دارد .

در فهرست فوق كتب بسيار معروف رياضى خواجه نصير طوسى و شيخ بهائى و ملا عبدالعلنى
بيرجندى و غياث الدين جمشيد كاشانى كه تا قرن اخير متداول بوده است و نيز زيج هاى معروف
كه اغلب در ايران يا در هند و اروپا طبع شده است ذكر نشد .
دوم - كتب طبى .

۱- نسخه بسيار قديمى و مصحح از كتاب ششم و هفتم از ذخيره خوارزمشاهى تأليف زين الدين
اسماعيل بن حسين الجرجانى .

۲- مجموعه اى مشتمل بر سائل ذيل :

آ - رساله افيونيه در خواص و منافع و مضار افيون بفرسى از عمادالدين محمود بن مسعود
شيرازى .

ب - بديعات اختيارى در حل اختيارات بديعى .

ج - رساله فى الفصد از ابوالحسن هبة الله بن صاعد بن ابراهيم معروف به ابن التلميد .

د - مقاله اى در نبض بفرسى از ابن سينا .

ه - رساله اى از محمد بن زكرياى رازى در ذكر مرضى .

و - رساله فى اكل الهندباء غير مفسولة از ابن سينا .

ز - رساله فى اعمار الادوية مفردة و مركبة عن الزهرى الاندلسى .

ح - رساله فى الادوية القلبية من كلام مولانا نجيب الدين السمرقندى .

ط - رساله فى قول جالينوس فى ان للمرأة منياً .

ى - رساله فى القوانين الكلية التى يجب ان يعرفها الطبيب من امر الادوية المفردة .

يا - رساله فى المياها و ما يقويه و يزيده و يمينيه .

يب - كلمات لا بقراط الحكيم فى علامات الموت .

يج - كلام لبعض الاطباء من القدماء .

يد - رساله فى جمل منافع الشراب المسمى بسكنجيين .

يه - لذة السامع من منتخب الخواص و المنافع .

يو - رساله اى در تريباق كبير يا تريباق فاروق از كمال بن نور بن كمال الطيب الشيرازى .

۳- نسخه بسيار قديمى و مصحح از كتاب بنجم ذخيره خوارزمشاهى .

۴- بحر الجواهر در اغذيه و ادوية مركبه و بسطه از محمد بن يوسف الطيب الهروى .